

Svjetskost Poslanika Muhammeda

Juan Cole, *Muhammed, poslanik mira usred sukoba imperija*, s engleskog preveo Mirnes Kovač, izd. Kupola d.o.o., Sarajevo, 2020.

N ikada nije bilo lahko pisati o Poslaniku Muhammedu (a.s), uvijek su tu postojale mnoge vrste zapreka, suzdržanosti i obazrivosti kako kod muslimanskih tako i mnogih nemuslimanskih autora. Bilo je i mnogih primjera bahatog odnosa biografa prema Poslaniku Muhammedu. Napomenimo, tek prigodno, da je iranska autorica Minou Reeves u svome djelu *Muhammad in Europe (Muhammed u Evropi)* dala dobar pregled srednjovjekovne i novovjekovne literature o Poslaniku Muhammedu na Zapadu. U drugom ili trećem planu svoje knjige ona govori da su se zapadni biografi i hagiografi o Poslaniku Muhammedu nalazili, gotovo uvijek, pred problemom: Ako Muhammed nije autentična poslanička pojava, kako to da, njegovim vjeronavjestiteljskim djelovanjem, postoji i širi se živa i utjecajna islamska civilizacija, kultura, književnost, kao i mnoge svjetske naukovne sinteze? I kako to da Muhammed vrlo brzo postiže kako svoju tako i svjetskost islama?

Na muslimanskoj strani, pak, biografi i hagiografi Poslanika Muhammeda ustručavali su se da baš njemu, kao čovjeku i Božijem Poslaniku, posvete svu pažnju, zato što su znali da u islamu Muhammed nije onaj 'središnji događaj', već u islamu to je Kur'an, ili Božija Riječ Kur'ana, koja neiscrpno traje u samim temeljima te vjere kao predanosti Bogu.

Autor ovog kratkog osvrtu na djelo Juana Colea *Muhammed, Poslanik mira*, u odličnom prijevodu mr. sci. Mirnesa Kovača, ima u vidu mnoge savremene islamske, evropske i svjetske biografije Poslanika Muhammeda. Prije kojih pedesetak godina prava novost bila je dvotomna biografija Poslanika Muhammeda iz pera Muhammeda Hamidullaha (u prijevodu Nerkeza Smailagića). Muhammed Hamidullah se usudio, nalično metodima Juana Colea, da o Poslaniku Muhammedu progovori u mnogim kontekstima arabljanske i bliskoistočne stvarnosti krajem šestog i u prvim desetljećima sedmog stoljeća. Poslanik Muhammed iz okrilja metafizike i Nadnaravnog pojavio se u Hamidullahovoj dvotomnici također i kao čovjek svakodnevn

vjere, strategije, planiranja, pregovaranja, diplomatskog susretanja, života kao takvog. Iako ga vidi i kao čovjeka čudoređa i ethosa, Hamidullah opisuje Poslanika i kao tuzemalskog predvodnika svoje izbjegličke zajednice u Medini koja mora da opstane, da se brani i odbrani, itd.

Američki univerzitetski profesor Juan Cole pošao je u ovoj svojoj knjizi, čini nam se, od slavne izreke znamenitog arapskog historičara Philipa K. Hittija koji u svojoj *Istoriji Arapa* tvrdi da je Poslanik Muhammed "... born within the full light of history" ("...rođen pod punim svjetlom historije"). Juan Cole je ovo svoje djelo pisao u intenzivnoj potrazi ne samo za jednim, već za mnoštvom svjetlosti historije koje bi mogle osvjetliti Poslanika Muhammeda kad je stupio pod njihove blještave snopove. Stoga se Juan Cole poziva na desetke i desetke, rekli bismo stotine i stotine, djela koja kompetentno govore o islamu i Poslaniku.

Temeljna novina u djelu *Muhammed, Poslanik Mira* u tome je što autor Juan Cole odmah ide posred žive bliskoistočne i srednjoistočne scene koja opkoljava Arabiju sedmog stoljeća. Kako god Juan Cole, naučno i sveučilišno, opisuje troglasto događanje povijesti (Arabija, Vizantija, Perzija), on, jednako tako, opisuje i ono trouglasto vrenje unutar i posred A) arabljanskog politeizma, potom B) judaizma i kršćanstva, te, napokon, C) nastajućeg islama.

Za Juana Colea islam se javlja i kao osobena metafizička samoniklost, ali i kao vrlo snažna povijesna kontekstualnost. Ne treba *metafizičku samoniklost* islama potiskivati na račun *povijesne kontekstualnosti*, niti se, pak, prepustiti obrnutim pravcima izučavanja, onima koji *fiziku islama* pretpostavljaju *metafizički islama*.

Da bi nakon višegodišnjeg istraživanja dobio uravnoteženo djelo o Poslaniku Muhammedu, Juan Cole je izvršio jedno naučničko hodočašće u davna stoljeća, često u četvrto, peto i šesto, a naročito u sedmo stoljeće po gregorijanskom kalendaru. Tako Juan Cole navodi davnašnje pisce, svećenike, povjesničare: Atanazija

Aleksandrijskog (umro 373. godine) koji je, između ostalog, govorio i o etici ratovanja, spominje Antonina Martyra, Rimljanina, hodočasnika iz Pijačence koji je proputovao Bliskim istokom oko 570. godine i zabilježio tamošnje prilike, Menandera Gardista, rimskog historičara, spominjući njegova viđenja arabljanskih plemena pred dolazak islama... Juan Cole se poziva i na Ivana Efeškog, episkopa Sirijske crkve koji je službovao u šestom stoljeću, navodi i njegovo opise Arabljana, te njegova viđenja davnih sukoba i interesa.

Na tom svome naučničkom hodočašću Bliskim i Srednjim istokom Juan Cole se poziva i

na davna svjedočanstva, npr. Jakova iz Edesse, Kirila Jerusalemskog, i mnoge druge ljude koji su ostavili bilo kakve pisane tragove, sve u svrhu posredovanja svojih pogleda na samu pojavu Poslanika Muhammeda. Naime, ovo djelo Juana Colea ne smatra da se islam pojavio izvan vremena, mjesta, prilika i odnosa. Naprotiv, islam se, kao jedna neporeciva samosvojnost, javlja u prostoru koji je dotad na zemlji najobilježeniji čovjekom. Juan Cole pokazuje da je Božanska Objava Kur'ana pomogla Poslaniku Muhammedu da ponudi jednu veliku bliskoistočnu i srednjoistočnu sintezu koja se potom razvijala i u svjetsku sintezu.

U ovim ramazanskim danima preporučujemo ovo djelo Juana Colea kompetentnoj čitateljskoj pažnji. Ovo je odlično štivo o Poslaniku Muhammedu kao pojavi koja je - prema upućenim analizama profesora Juana Colea - pokazala da se svjetskost njegove vjere, kulture, civilizacije i naukovnih nasljeđa uvijek iznova potvrđuje. Uz čestitke prevoditelju Mirnesu Kovaču i izdavaču Kupoli, nadamo se da će ovo djelo ući pod svodove naših učilišta kao primarna studijska literatura.

Juan Cole na više mjesta u svome djelu pokazuje kako se islam pozicionirao između arabljanskog politeizma i jevrejsko-kršćanskog monoizma, s jedne, te između dva velika carstva, Perzijskog i Vizantijskog, s druge strane. Juan Cole je u djelovanju Poslanika Muhammeda vidio ne samo formiranje jedne sinteze u prostoru, već također i u vremenu, u vjerovanju, životnim obrascima, u mnogim pluralnostima u nastanku novih ili u razvoju drevnih gradova.

Prema Juanu Coleu, cjelokupno postignuće Poslanika Muhammeda može se označiti kao prevladavanje mnogih oprečnosti i sukoba: imperija, vjerovanja, životnih obrazaca... Kolokvijalno rečeno, Muhammedov projekt otvorio se prema monoteizmima judaizma i kršćanstva, podsjećajući ih na *islam* kao *predanost Bogu*. Iz djela Juana Colea čita se, jednako tako, i o projektu jednog kulturnog i civilizacijskog inkorporiranja velikih prostranstava svijeta. Muhammedov projekt javio se, ili u kasnijim vremenima očitovao, i kao više-stoljetno inkorporiranje Vizantije i Perzije u jednu iznimno snažnu svjetskost, onu islamsku.

U ovim ramazanskim danima preporučujemo ovo djelo Juana Colea kompetentnoj čitateljskoj pažnji. Ovo je odlično štivo o Poslaniku Muhammedu kao pojavi koja je - prema upućenim analizama profesora Juana Colea - pokazala da se svjetskost njegove vjere, kulture, civilizacije i naukovnih nasljeđa uvijek iznova potvrđuje. Uz čestitke prevoditelju Mirnesu Kovaču i izdavaču Kupoli, nadamo se da će ovo djelo ući pod svodove naših učilišta kao primarna studijska literatura.

(...)